

Amor Mundi

PIET ARFEUILLE /
THEATER MALPERTUIS

Is politiek geweld
OK?

Johan Thielemans

Gezien op 30 april 2022
Theater Malpertuis, Tielt

‘Amor Mundi’ van Theater Malpertuis reconstrueert de dag, 17 oktober 1977, waarop het Duitse leger een einde maakt aan een vliegtuigkaping door de ‘Rote Armee Fraktion’ (RAF) en de leiders van die beweging stierven in de gevangenis -officieel door zelfmoord. Regisseur Piet Arfeuille toont niet de gebeurtenissen zelf, wel hoe de Duitse cineast Rainer Werner Fassbinder erop reageerde. Zo nodigt hij ons uit om na te denken over de legitimiteit van gewelddadige politieke actie.

05 MEI 2022

De vliegtuigkaping van de RAF had tot doel om de gevangen leiders van de beweging vrij te krijgen. Het mocht niet baten. In de Stammheim gevangenis stierven net op die dag Andreas Baader, Gudrun Ensslin en Jan-Carl Raspe. Officieel door zelfmoord, maar in linkse radicale kringen zag men dit als een politieke moord.

Op diezelfde dag zien we Rainer Fassbinder -hier gespeeld door zowel Geert Vaes als David Geysen- in zijn appartement, samen met zijn vriend Armin (Pieter Verelst) en zijn moeder (Tania Van der Sanden). We vernemen al gauw dat Fassbinder sympathie koesterde voor de links-extremistische RAF. Er ontspint zich tussen hem en zijn moeder een discussie over politieke actie en het gerechtvaardigd gebruik van geweld.

Dit gesprek vormt de kern van de tekst van Piet Arfeuille. De filmmaker verdedigt het gebruik van politiek geweld, omdat het volgens hem daarzonder niet mogelijk is om de maatschappij te veranderen. Zijn moeder deelt zijn radicale politieke gedachten, maar veroordeelt moord en geweld.

Rond deze discussie heeft Arfeuille een soort documentair theater uitgewerkt, waarbij Fassbinder op de voorgrond komt als gefrustreerde filmmaker, als drugsverslaafde én als homoseksueel. Dat alles speelt zich af rond een tafel, die een ongelooflijke puinhoop is. Het is tot in de details realistisch, en kan staan voor de decadente wereld in München waartoe Fassbinder behoorde.

Toch doorbreekt Arfeuille dat realisme ook met enkele theatrale ingrepen. De eerste vermeldde ik al: twee acteurs spelen het ene personage Fassbinder. David Geysen en Geert Vaes wisselen constant van plaats. Er zijn ook zeer veel telefoongesprekken. Ouderwetse toestellen rinkelen naar hartenlust. De vrouw die dan aan de lijn komt, en betrokken is bij een filmopname- wordt dan door telkens een andere acteur op het podium gestalte gegeven door een pruik op te zetten. Die pruik gaat rond van speler tot speler – een humoristische laag die voor wat luchtigheid zorgt.

Arfeuille vindt dat theater vragen moet stellen, zonder antwoorden leveren.

Piet Arfeuille snijdt op die manier verschillende thema's aan die hem nauw aan het hart liggen zoals de situatie van de homoseksueel, de moeilijkheden van de kunstenaar en de legitimiteit van politieke keuzes. Essentieel is echter dat de voorstelling geen kant kiest, omdat Arfeuille vindt dat theater vragen moet stellen, zonder antwoorden leveren. Hij laat het aan het publiek over om een standpunt in te nemen. Is politiek geweld productief?

Hij onthoudt zich ook van andere oordelen, bijvoorbeeld over Fassbinders overdreven gebruik van cocaïne. Hij toont hem gewoon als een belangrijk kunstenaar, die moeilijk zijn plaats in de maatschappij vindt.

Omdat Arfeuille de vraag naar de legitimiteit van politiek geweld ophangt aan historische figuren, die voor een huidige generatie toch tot een ver verleden behoren, ontbreekt het aan deze discussie aan een directe impact. Politiek geweld komt vandaag trouwens ook niet langer van links, eerder van religieuze ideologieën. Maar ook daar heerst weinig respect voor het leven. Arfeuille wedt er zo op dat toeschouwers de vragen die hier rijzen na afloop ook verder zullen bediscussiëren. Het huis gaf daartoe echter ook een aanzet met debatten na de voorstelling.

